

Södertörns högskola | Lärarutbildningen mot fritidshem, 210hp
Kandidatuppsats 15 hp | Utbildningsvetenskap avancerad nivå |
Höstterminen 2011

”Jag kanske ser på
speldata, kanske
jag ser nån fint på
youtube som jag
gör”

– En studie om barns föreställningar om lärande

Av: Linnea Hedman

Handledare: Liza Haglund

Innehåll

Abstract	3
Inledning	4
Bakgrund	5
Lära tillsammans	5
Barnens syn på lärande i skolan och på fritidshemmet	5
Aktiviteter på fritidshemmet	6
Planerade aktiviteter	6
Konflikter	6
Regler	7
Syfte och frågeställning	7
Metod	8
Förberedelser	8
Etiska aspekter	8
Urval.....	10
Bortfall	10
Intervju	11
Tillförlitlighet	11
Kvalitativ bearbetning	11
Barnintervjuer	12
Bearbetning av intervjun	13
Resultat	15
Aktiviteter som kan ha betydelse för lärande på fritidshemmet.....	15
Vad barnen anser är styrda aktiviteter.....	15
Att lära sig på fritidshem.....	16
Lära sig av kamrater.....	16
Lärt kamrater något.....	17
Skillnaden på att lära sig på fritidshemmet och i skolan.....	17
Diskussion	19
Slutsats	23
Sammanfattning	24
Bilaga 1	25
Bilaga 2	26
Referenser	27

Abstract

Title: “Maybe I take a look on the computer, maybe I see some tricks at youtube I can do”. A study about children’s conceptions of learning.

Author: Linnea Hedman

Mentor: Liza Haglund

Term: Autumn 2011

The purpose of this study is to find out what children think they learn of taking part in activities organized by the school. I started my study by summarize three essays about informal learning. The results are based on three interviews of totally six children in the age of nine at a school in Stockholm. I interviewed the children using a semi structured method and asked them what activities they prefer to do after school and what they think they learn there, and from their friends. The results emanating from essays which were investigating similar topic.

Keywords: Informal learning, learning, after school

Nyckelord: Informellt lärande, lärande, fritidshem

Inledning

Inge Johanssons (2011) bok *Fritidshemspedagogik idé-ideal- realitet* handlar om lärande i fritidshemmet. Författaren (Johansson, 2011) skriver bland annat om informellt lärande. Johansson menar att det sker ett socialt lärande i fritidshemmet som exempelvis hur man skall vara mot varandra. Det är en kunskap som inte är medvetet reflekterad utan ses som självklar. Informellt lärande är ett slags lärande som är integrerat i de vardagliga aktiviteterna. Lärandet sker ofta genom observation och imitation av det andra gör. Det informella lärandet sker i den omgivning och i de sociala sammanhang som individen ingår i (Johansson, 2011).

Som blivande lärare i fritidshem är jag intresserad av att ta reda på vilka föreställningar barn som vistas på fritidshem har om det informella lärandet.

Bakgrund

Nedan kommer jag att sammanfatta och ta utgångspunkt ifrån tre studier som behandlar informellt lärande på fritidshem. Resultaten grundar sig på undersökningar som genomförts på skolor i Luleå, Borås och Norrköping.

Lära tillsammans

I en studie om barns föreställningar om informellt lärande skriver Johansson och Lind (2010, s. 16-17) att lärande förknippas med olika situationer i fritidshemmet. En av de situationer som tas upp är när barnen genomför en aktivitet tillsammans. Barnen berättar att de lär sig av kamrater hur de ska göra när de spelar spel och bygger med lego. De säger också att de lär sig att måla och pyssla av varandra. I en annan studie av Edefall och Mattsson (2009, s.17,18) pekar man på ett informellt lärande som sker hela tiden. Genom observationer på fritidshemmet tyckte de sig se att det pågår en typ av lärande hela tiden som barnen inte är medvetna om. Ett exempel är när några barn uppmuntrar ett annat barn att spela frisbee. En pedagog kliver fram och visar hur man kastar. Lärandet sker både mellan barnen, och mellan pedagogerna och barnen. Författarna (Edefall och Mattsson, 2009, s. 19) tar också upp att vissa elever uppfinner och undersöker på fritidshemmet. De pysslar, målar och är kreativa, och visar sedan upp sina projekt för pedagoger och kamrater. Ett exempel är när en elev kommer och lär andra elever och pedagoger att vika ett speciellt flygplan. Bardon (2008, s. 35-37) skriver att barnen säger att de lär av varandra, både barn och lärare. Det är värt att notera att en flicka säger att hon hoppas att hon lärt de andra barnen något.

Barnens syn på lärande i skolan och på fritidshemmet

I de ovan refererade studierna kunde jag se att de frågat barnen om hur de ser på lärande i skolan och i fritidshemmet. Johansson och Lind (2010, s.17) menar att barnen kopplar ihop lärandet med skolan. En flicka svarar att hon tycker att hon lär sig mer i skolan. Edefall och Mattsson (2009, s. 20-21) skriver att barnen beskriver fritidsverksamheten som mer fri i jämförelse med skolan, för där måste man lära sig. Barnen säger att lärandet i skolan är viktigare än lärandet i fritidshemmet, men andra tyckte att man lär

sig både på fritidshemmet och i skolan. Något barn nämnde att man måste passa tiden i skolan men det behöver man inte på fritidshemmet.

Aktiviteter på fritidshemmet

I uppsatserna tas det upp om vilka aktiviteter barnen ägnar sig åt på fritidshemmet och om vad de lär sig av dem. Johansson och Lind (2010, s.15) skriver att barnen berättade i intervjuerna att de pysslar, målar, leker och spelar på datorn. Barnen förklarar att de hittar på egna lekar, och att det kan vara sådant de upplevt under skoltiden. I lekarna konstruerar barnen om den kunskap som de lärt sig under skoltiden. Edefall och Mattson (2009, s. 17-19) menar att barn som är medvetna om att ett lärande sker i fritidshemmet ger exempel på aktiviteter som sy, spela, sticka och att baka. Barnen berättar att när de leker lär de sig hur man ska vara som kamrat och att man ska kunna leka med alla. Bardon (2008, s. 30-35) pekar på ett annat perspektiv på lärande på fritidshemmet, hon tar upp om att inta roller, och om kognitiva och motoriska färdigheter. Barnen kan inta olika roller i olika aktiviteter och lekar, exempelvis kan de byta från deltagarroll till ledarroll. Andra aktiviteter som barnen berättar om i barnsamtalen att de tycker att de lärt sig av är att tillverka pärldjur, vara i snicken och att stå på händer samt lära sig olika lekar. Barnen berättar också att de lär sig att räkna pengar i kiosken och att de lärt sig varför det är nyttigt att vara ute.

Planerade aktiviteter

Texterna nämner något kort om planerade och frivilliga aktiviteter. Johansson och Lind (2010, s.15) pekar på att barnen själva får välja aktiviteter som exempelvis musik, spela spel och utomhusaktiviteter. Planerade aktiviteter förekommer såsom vistelse i gymnasalen och en dag i skogen. Bardon (2008, s. 27-28) tar också upp att det finns både frivilliga aktiviteter och planerade aktiviteter på fritidshemmet. Barnen får inflytande över sin eftermiddag eftersom de kan välja aktivitet.

Konflikter

Edefall och Mattsson (2009, s. 17-18) skriver att barnen ser konflikter som lärandesituationer. Bardon (2008, s. 29-30) menar att barnen får lära sig att lösa konflikter som uppstår, ibland med stöd av lärarna. Ibland löser barnen konflikterna

själva, och ibland hjälper de varandra att lösa konflikter. I barnsamtalen berättar barnen att de ska lära sig att vara tillsammans med andra barn på fritidshemmet. De säger att de lär sig att samarbeta, komma överens och om regler.

Regler

Johansson och Lind (2010, s.16) skriver att regler är ett återkommande begrepp i fritidshemmet och att regler på skoltid även gäller på fritidshemmet. Barnen verkar tveksamma när det gäller och vilka regler som gäller var. Men de vet hur de ska vara mot varandra som exempelvis att de inte får svära, och att alla ska få vara med. Bardon (2008, s. 29-30) skriver att ett av de äldre barnen säger att de lär de yngre barnen att följa regler så att de ska sköta sig. Mot bakgrund av dessa studier finner jag det intressant att undersöka hur barnen på min praktikplats ser på lärande, och om det skulle komma fram något annat ifrån min studie.

Syfte och frågeställning

Syftet med studien var att genom intervjuer med barn ta reda på vilka föreställningar de har om lärande i fritidshemmet. Min frågeställning är;

– Vilka föreställningar har barn om sitt lärande på fritidshemmet?

Metod

Jag har valt att genomföra en undersökning av barn på en skola där jag haft kontakt med barnen tidigare. Skolan ligger i en förort norr om Stockholm. Metoden som jag använt för att samla in information från barnen är genom intervjuer. Doverborg och Pramling (2009, s. 27) skriver att det är en fördel om man har en relation till barnen som ska intervjuas. Eftersom förutsättningarna är större då att barnen delar med sig av sina tankar och berättar. Jag intervjuade barnen två och två för att det skulle vara lättare för dem att prata då. Barnens svar kan också leda till nya frågor då de blir intervjuade i grupp (Doverborg & Pramling 2009, s. 29). Nedan kommer jag att beskriva hur jag förberett mig, hur intervjun genomfördes samt hur bearbetningen av datamaterialet har gått till.

Förberedelser

Patel och Davidson (2011, s. 74) skriver att det är viktigt att tänka på de etiska frågor som handlar om att kunna värna om individernas integritet som lämnar informationen. Uppgifterna som lämnas måste behandlas konfidentiellt. Det betyder att ingen utomstående ska veta vem som lämnat information, och vilken information som lämnats. Det ska inte vara möjligt att identifiera vem som lämnat informationen i resultatet för intervjun (Patel & Davidson, 2011, s. 74). Stukát (2005, s. 46-47) skriver att individerna som ska delta i undersökningen ska få veta vem man är, och vad som är syftet med undersökningen, samt vad den ska användas till. Det gör man i ett missivbrev. För att få intervju barn behövs ett medgivande från föräldrarna (Patel & Davidson, 2011, s. 75).

Jag skrev ett missivbrev (se bilaga 1) till föräldrarna där jag informerade om att jag skulle komma till skolan och var intresserad av att intervju deras barn. Syftet med undersökningen beskrivs, att intervjuerna kommer att spelas in och att materialet behandlas konfidentiellt. Föräldrarna fick veta att det är frivilligt att medverka, men att jag behöver deras medgivande för att kunna genomföra intervjuerna.

Etiska aspekter

Lagen om etikprövning av forskning som avser människor tar bland annat upp vad som gäller om inte forskningspersonen fyllt 18 år (SFS 2003: 460). Det står att

vårdnadshavarna ska informeras och samtycka till forskningen. Forskningspersonen ska informeras om syftet med forskningen, och om vilka metoder som kommer att användas. Det ska också framgå att det är frivilligt att delta i forskningen, och att forskningspersonen har rätt till att avbryta sin medverkan när som helst.

Forskningspersonen måste ha samtyckt till forskning för att den ska få utföras.

Samtycket måste dokumenteras. 18 § i lagen (SFS 2003: 460) avslutas med; ” Trots vårdnadshavarnas samtycke får forskningen inte utföras om en forskningsperson som är under 15 år inser vad den innebär för hans eller hennes del och motsätter sig att den utförs” (SFS 2003: 460). I lagen står det också att samtycket ska dokumenteras.

I missivbrevet fanns en svarstalong där föräldrarna kunde kryssa för om de gav tillåtelse att deras barn skulle bli intervjuade eller inte. De flesta föräldrar som jag sedan ringde för att påminna om brevet hade det kvar. Men det var någon förälder vars barn ville bli intervjuat och som inte hade brevet hemma. Föräldern sade att det gick bra att intervjuas, men jag bad om en skriftlig bekräftelse på det. Jag ville inte godta endast en muntlig överenskommelse ifall att det skulle komma att uppstå problem.

När jag träffade barnen på skolan så frågade jag de barn som jag inte fått in något svar ifrån om de fått mitt brev. Några barn svarade att de inte ville ställa upp och därför hade de inte med sig någon lapp. Men några barn sade att de ville ställa upp, men de hade ingen lapp med sig. Ett barn undrade på vilken radiokanal det skulle sändas. Jag förklarade att det inte är någon sådan intervju, det tyckte han var väldigt tråkigt och sade att han inte ville delta. När jag kom tillbaka andra gången var det något barn som ville delta i intervjun men som inte fick för sina föräldrar. De flesta av barnen som ville bli intervjuade hade påmint sina föräldrar om att fylla i brevet för att de ville bli intervjuade. Föräldrarna gav tillåtelse till att låta deras barn bli intervjuade så det var inga problem med det.

Innan jag började intervjuerna informerade jag barnen om hur det skulle gå till och varför jag gjorde den. De fick också veta att de inte behövde svara på frågor som de inte ville svara på. De frågor som kom upp var mest om vad som skulle hända med det jag spelade in. Några barn var oroliga och frågade om jag skulle spela upp intervjun för min klass och för min fröken. De verkade tycka att det var hemskt om någon annan skulle höra hur deras röster lät när de pratade och om någon skulle veta vad de sagt. Jag var tydlig med att berätta hur transkriberingen skulle gå till. Att intervjuerna som spelats in sedan skulle skrivas ned och att de inspelade intervjuerna tas bort då. De fick också veta att intervjuerna är till för ett arbete som jag gör i skolan, men att deras namn inte

kommer att stå i arbetet. Barnen lyssnade koncentrerat och jag sade att de fick fråga om de undrade över något mer.

När jag gjorde intervjuerna gick det bra. Jag upplevde inte att barnen ville avbryta intervjuerna eller kände obehag. Eftersom jag känner barnen sedan tidigare hoppas jag att de i så fall sagt till. Ibland kunde jag få korta svar, men jag pressade inte barnen då på fler frågor. Men det kan vara ett problem om barnen känner obehag eftersom man måste avbryta intervjun då.

Urval

Stukát (2005, s. 56-57) menar att man bör tänka på vem som ska ingå i undersökningen och hur många som ska delta. Man kan välja på att göra en undersökning på hela gruppen eller en del av gruppen. Om man gör en undersökning på en del i gruppen kallas det stickprov. Det kan vara av tidsskäl man bestämmer sig för att göra ett stickprov, och det får representera helheten. Stukát (2005, s. 58) pekar på att det måste definieras hur man gjorde valet av de individer som ingår i undersökningen.

I min undersökning ville jag intervjua barn som är inskrivna på fritidshem. Eftersom det skulle ta för lång tid att intervjua alla de barn som är inskrivna på fritidshemmet beslöt jag mig för att göra ett stickprov. Jag valde att skicka missivbrev till de barn som går i årskurs tre och som jag känner väl. Doverborg och Pramling (2009, s. 27) pekar på att det är en fördel om man har skapat en relation till barnen för att det ska bli en bra intervju. Då är förutsättningarna större att barnen delar med sig av sina tankar och berättar.

Bortfall

Jag skickade ut tolv brev till de barn som jag känner väl i årskurs tre, och när jag kom till fritidshemmet fick jag tillbaka två svar. Efter att ha genomfört en första intervju med två flickor som jag hade medgivanden från ringde jag till några föräldrar. Nästa gång jag kom för att intervjua barnen fick jag ytterligare fyra svar. Då genomförde jag två intervjuer, en med två flickor och en med två pojkar. Det blev ett bortfall på sex barn.

Intervju

Stukát (2005, s. 37, 39) skriver att intervjuerna kan vara ostrukturerade och det betyder att frågorna inte är uppbyggda så att det ska bli ja och nej svar utan att den intervjuade får ett större spelrum att svara. Men det kan bli svårare att jämföra och tolka resultaten. Huvudfrågorna ställs likadant till alla, men svaren följs upp beroende av hur individen svarat. Exempel på följdfrågor kan exempelvis vara; Hur menar du? Genom följdfrågorna utvecklas svaren och man får så mycket information som möjligt. Om intervjun är lång och öppen kallas den för djupintervju. Stukát (2005, s. 37, 39) menar att metoden är beroende av vilka färdigheter intervjuaren har. En intervju kan kräva mycket tid eftersom den ska skrivas ut, och därför klarar man inte särskilt många individer. Registreringen av intervjusvaren spelas in och transkriberas (Stukát, 2005, s. 40).

Jag intervjuade barnen två och två. Anledningen till att jag valde att göra gruppintervjuer istället för enskilda intervjuer är att det är lättare för barnen att prata då. Första intervjun hölls en eftermiddag efter att barnen slutat skolan och ätit mellanmål. Vid andra tillfället genomförde jag också intervjuer på eftermiddagen, då hade barnen haft idrott och ätit mellanmål innan.

Tillförlitlighet

Patel och Davidson (2004, s. 86-87) skriver att den information vi får innehåller individens sanna värde och ett felvärde. Om vi använder oss av ett instrument som är reliabelt så minskar felvärdet. Genom att spela in intervjuerna går det att lyssna på intervjun flera gånger för att vara säker på att den uppfattas korrekt.

Kvalitativ bearbetning

Patel och Davidson (2004, s. 100-101) skriver att de inspelade intervjuerna behöver transkriberas för att kunna analyseras och kvalitativt bearbetas. Man kan behöva läsa texten flera gånger för att hitta mönster och teman in materialet. Då kan man sortera texten för att ha en överblick över arbetet. Stukát (2005, s.41) skriver att det är när man kommer bakom det bokstavliga innehållet det kan bli en kvalitativ analys. Stukát (2005, s.32) menar att kvalitativt arbete är att kunna tolka och förstå informationen som kommit fram i undersökningen utan att generalisera och förutsäga, något blir gestaltat.

Barnintervjuer

Doverborg och Pramling (2009, s. 25) tar upp om hur man bör planera inför en intervju med barn. Det skall vara en lugn plats för att barnet ska kunna koncentrera sig. Man bör sitta mitt emot barnet för att hålla ögonkontakt. Tidpunkten är betydelsefull, barnet kanske väntar på att få äta mellanmål och då är det bättre att vänta med intervjun (Doverborg & Pramling 2009, s. 26). Det är också viktigt att respektera barnens aktiviteter. Om ett barn lägger ett pussel är det bättre att pusslet blir färdigt innan intervjun, dels för att visa respekt men också för att de ska kunna koncentrera sig på intervjun (Doverborg & Pramling 2009, s. 27). Författarna (Doverborg & Pramling 2009, s. 28) pekar på att när intervjun inleds ska vi berätta för barnet att svaren spelas in. Man bör också berätta vad samtalet ska handla om. Under intervjun kan det finnas barn som inte vill svara på en viss fråga och då är det viktigt att respektera det (Doverborg & Pramling 2009, s. 27). När intervjun är färdig är det viktigt att låta barnet lyssna på en del av det inspelade samtalet (Doverborg & Pramling 2009, s. 29). Författarna (Doverborg & Pramling 2009, s. 29) tar upp att om intervjun sker i grupp kan barns svar påverka varandra och ge upphov till nya frågor. Jag var inte intresserad av enskilda barns föreställningar, så att jag har inte skiljt på vem som säger vad i analysen av intervjun. Man måste också tänka på att alla barn får prata så att inte en pratar och ett annat barn sitter tyst (Doverborg & Pramling 2009, s. 30). Hur frågorna är utformade måste man också tänka på, det kan vara bra att prova på ett barn ifall att frågorna behöver formuleras om. Som intervjuare lär man sig hur man ska göra för att fånga barnens tankar (Doverborg & Pramling 2009, s. 31).

Jag ställde intervjufrågorna till min syster som är åtta år för att se om hon förstod frågorna. På någon av frågorna fick jag svar om skolan, så att jag lade till ordet fritidshem för att undvika missförstånd i intervjuerna som senare skulle hållas.

För att få reda på vad barnen hade för föreställningar om lärande på fritidshemmet valde jag att ställa frågor om vad barnen gör på fritids och om vad de tycker att de lär sig där. Exempelvis om det finns planerade aktiviteter, och om de tycker att de lär sig något på fritidshemmet. Jag frågade också om de tyckte att de lär sig något av kamrater, eller om de lärt sina kamrater något. Slutligen fick de svara på hur de ser på skillnaden mellan lärande på fritidshemmet och lärande i skolan. Med dessa frågor ville jag ta reda på lärande i olika situationer i fritidshemmet, för att sedan kunna jämföra med de tidigare undersökningar som gjorts om informellt lärande.

Bearbetning av intervjun

Jag började med att transkribera de tre intervjuerna. Sedan gjordes en sammanfattning av varje intervju. Svaren som kom fram i intervjuerna blev tydliga. Efter det läste jag transkriptionerna för att se vad barnen pratade om när de var utförligare och ville berätta mer. Då kunde jag se att de talade om att vara utomhus när det är fint väder, om pedagogernas ålder samt om att leka hårfrisör. Jag tittade också på om barnen upprepade sig och i så fall varför de gjorde det. När de upprepade sig handlade det exempelvis om speldata, och det tycktes vara något som engagerade barnen. Sedan fokuserade jag på att se närmare på vad det var barnen försökte säga. Det som jag gjorde när jag läste igenom transkriptionerna och fokuserade på detaljer och upprepningar var en intentionell analys. Pettersson (2004, s. 20) beskriver intentionell analys som en modell som används för att förstå handlingar och meningsskapande i en viss situation. Genom att tolka en handling försöker vi ta reda på varför individen agerade på ett visst sätt i en viss situation (Pettersson, 2004, s. 21). Efter att ha gjort den intentionella analysen framträdde inte svaren lika tydligt som i sammanfattningen eftersom endast de svar som upprepades och var detaljerade kom fram. Nästa steg var att göra tabeller. En tabell för varje intervju gjordes där jag listade aktiviteter som eleverna sade att de gör. Sedan listades de aktiviteter som barnen uppfattar som styrda respektive valda. Utifrån tabellerna kunde jag se de olika aktiviteterna. Det fanns också aktiviteter barnen förknippade med lärande och kamrater. De aktiviteterna blev svåra att placera in i de två tabellerna över aktiviteter som barnen valt själva och som är planerade. Den tabellen över aktiviteter som är valda innefattade så många olika typer av lärande så att jag kategoriserade svaren utifrån de frågor som ställts för att få fram en tydligare bild av resultatet.

Det kan vara svårt att tolka det barnen säger i intervjuerna. Det är skillnad på vad barnen säger, och vad de tror att jag förväntar mig att de ska säga. De kan bli påverkade av själva intervju situationen och av frågorna. Jag försökte att formulera frågorna så att barnen skulle berätta, istället för att ställa ledande frågor. Några av frågorna var formulerade "Berätta om ni tycker att ni lär er något på fritids?" Doverborg och Pramling (2009, s. 33-34) skriver att frågor som barnen uppfattar som lätta är de frågor som inleds med "berätta". Eftersom man ber barnen berätta om något så kan man få reda på barnets tankar om det man är intresserad av att få veta. Jag var också noga med att inte göra frågorna komplicerade och långa. När jag ställde mina frågor som inleddes

med ”berätta” så fick jag fylliga svar i intervjuerna. I en intervju till exempel med två flickor så berättade de om att de lärt sig att göra en garnboll. Sedan beskrev de i detalj hur man går tillväga, hur man ska klippa kartongbiten och linda runt garnet. Alla barnen verkade tolka just den frågan så som det var meningen. Det fungerade bra med att inleda frågorna med ”berätta”.

Doverborg och Pramling (2009, s. 35) tar också upp om att vid intervjuer med barn är det bra att växla mellan övergripande och specifika frågor. Jag frågade barnen om de tyckte att de lärt sig något av sina kamrater på fritidshemmet. I en intervju svarade de ”att vika saker”. Då följde jag upp svaret genom att fråga vad de viker, på så sätt fick jag reda på en hel del figurer som de viker. Om jag aldrig ställt den följdfrågan skulle jag aldrig fått reda på alla dessa otroliga pappersfigurer som barnen berättade om att de viker.

Ja och nej frågor ska undvikas vid intervjuer med barn eftersom det ändå inte ger någon information om hur barnet tänker (Doverborg & Pramling, 2009, s. 33). På någon av frågorna svarade barnen ibland ja eller nej, men tillsammans med något mer svar. Då ställde jag en följdfråga på det, och fick ett utförligare svar. När barnen svarat på en fråga, och jag ställt några följdfrågor så kunde det efter en stund bli ja eller nej. Det kändes som om barnen inte hade något mer att säga då, snarare än att de svarade så för att jag förväntat mig det svaret.

Resultat

Resultatet baseras på de intervjuer som genomförts på fritidshemmet. Enligt barnen finns det två typer av lärande. Att rita, pyssla och måla är de aktiviteter som erbjuds av fritidspedagogerna. Ett annat lärande är det som kommer från barnen själva som exempelvis att starta klubbar och att träna sig på att spela fotboll. Jag har valt att presentera resultatet utifrån de teman som är centrala. Det här är det som jag kom fram till.

Aktiviteter som kan ha betydelse för lärande på fritidshemmet

Barnen berättar att de ritar, pysslar och målar. De viker också pappersfigurer som exempelvis rävar, elefanter loppor och fåglar. Barnen leker inomhus, och någon säger flera gånger i intervjun att om det är fint väder så kan man leka utomhus också. En flicka säger att hon spelar spel på fritidshemmet. En pojke berättar att han bara spelar fotboll, då frågar jag honom om han inte gör något annat. Då svarar han att när han är inne så spelar han lite bordtennis. Barnen nämner att man kan spela på mobilen också.

Vad barnen anser är styrda aktiviteter

Alla barnen som intervjuades tog upp speldata som en planerad aktivitet. De berättade också detaljerat om hur datagrupperna fungerar. En flicka säger:

Först är det första gruppen som är i grupp ett och datagruppen ett, och dom spelar data i en timme..sen så är det datagrupp två och dom spelar data en timme och jag är i datagrupp två...

Barnen säger att de har fotboll och basket som planerad aktivitet. Flickorna påpekar att de inte tycker om att spela fotboll eller basket, och säger att det är mest för pojkarna. I en intervju nämner en flicka också schack som en planerad aktivitet, men den andra flickan delar inte den åsikten. Men i en annan intervju säger barnen att de har schackklubb, och det är på fredagar.

Barnen berättade att de går på utflykt ibland, men någon sade att de inte går till parker längre. Ett barn sade att de får åka skridskor, men det är på jullovet. En pojke berättade

att det ska bli lekfritids på måndagar när gymnasalen är klar, och då får man gå till gymnasalen för att leka. Något annat som tas upp i intervjuerna av barnen är att de måste vara ute om det är fint väder. Flickorna säger också ”Fast ibland går det inte”...”För att det finns ingen personal som är ute, för att personalen brukar gå in med alla barnen”

Att lära sig på fritidshem

Barnen berättar att de inte tycker att de lär sig något mer än att rita på fritidshemmet. Den ena flickan säger att de tittar på varandra när de ritar ibland och sedan tar hon efter och ritar likadant. I en annan intervju säger en flicka att hon lärt sig att virka och göra bläckfiskar. Sedan säger hon att hon lärt sig att göra en boll av tråd. Då ropar den andra flickan att hon också lärt sig det, så beskriver hon hur man gör. Pojkarna tycker att de lär sig schack på schackklubben. Sedan säger den ena pojken: ”Jag har lärt mig lite bättre fotboll varje dag” Jag frågar honom vem han lär sig av. Då svarar han:

Jag spelar själv och av mina kompisar jag kanske ser på
speldata kanske jag ser nån fint på youtube som jag gör (pojke 9
år)

Citatet visar att den här pojken har kommit på ett eget sätt att lära sig fotboll. Han använder tiden på fritids när de har speldata till att gå in på youtube för att lära sig nya finter. Barnen berättar också att de tycker att de lär sig när det är så kallat fotbolls- och basket fritids. Även lekar är ett återkommande tema som barnen tar upp i relation till lärande. Jag frågar om de lär sig lekarna av lärarna eller om de kommer på dem själva, då svarar en pojke: ”båda två, massor av lekar kommer man på själv, men det är några dom kommer på och oftast stjälar dom bara från barna, barnas idé”. Jag frågade också barnen om de tycker att de lärt sig något av sina kamrater på fritidshemmet.

Lära sig av kamrater

Att leka kan ibland betyda att man pysslar. Barnen berättar att de tycker att de lär sig av lekar som de gör och ger exempel som att rita, pyssla och leka pysselklubb. Barnen berättar hur det går till när man leker pysselklubb, man sitter och ritar, målar och pysslar tillsammans. De tycker också att de lärt sig att vika saker som exempelvis rävar, grodor

och flygplan. Ett av barnen berättar att när de gick i tvåan fick de gå till målrummet nästan varje dag. På tisdagar var det en speciell aktivitet i målrummet som en pedagog hade planerat och det tyckte hon var bra. En pojke berättar att han ska starta en vikningsklubb och säger följande:

Men vi kommer ju liksom aldrig igång för nu måste man va ute
o man får ju inte ta ut papper så man kommer ju aldrig igång i
vikningsklubben... så jag säger att vi kommer att göra nån gång
i vinter det lugnt då.. (pojke 9 år)

Det tycks finnas ett stort intresse för att vika, pyssla och att starta klubbar. Som exemplet ovan visar så startas vikningsklubben. Pojken låter bekymrad över att han aldrig kommer igång med sin klubb. Dels för att man måste vara ute, men också för att man inte får ta med sig papper utomhus. Citatet visar också på hur barnens eget lärande hindras genom de regler som finns. Olika barn deltar i olika klubbar såsom vikningsklubben eller i pysselklubbar.

Ett barn berättar om en gång när hon lekte frisör med en kamrat. De gjorde en frisyr på en pojke som går i samma klass och på en lärare med hjälp av vatten. En pojke har fått fotbollstips, och lärt sig nya lekar av kamraterna på fritidshemmet.

Lärt kamrater något

De flesta av barnen har lärt sina kamrater att vika loppor. En av pojkarna har lärt ut lekar i skolan som han lärt sig av sina grannar eller så har han hittat på dem själv. En annan pojke berättar att han lärt ut finter till kamraterna som han spelar fotboll med.

Skillnaden på att lära sig på fritidshemmet och i skolan

I intervjuerna räknar barnen upp alla skolämnen de lär sig som exempelvis matematik, svenska och no. De säger att de lär sig mycket mer i skolan. Ett barn säger att hon håller med om att man lär sig mer i skolan än på fritidshemmet. En flicka påpekar att hon lärt sig att spela nya spel på fritidshemmet och att de också lär varandra spelen. Någon annan säger att det är bra med fritidshemmet för att man får göra vad man vill där. Men i skolan är det speciella saker som ska göras. Hon menar att om det inte blir klart i

skolan måste man ta hem det. Ett exempel ges på en matteläxa som de får en gång i veckan. Om man glömt att ta med boken till skolan måste man arbeta hemma i den.

Ett barn ger sin bild av fritidsverksamheten: "Fritids är mest bara som teknik och idrott...vika och origami och sånt" Sedan talar han om att han tycker bra om de flesta ämnen men han tycker att svenska är svårt. Han säger att engelska är roligt men läraren sällan frågar honom på lektionerna för att han redan kan prata engelska. Jag frågade honom om han lär någon annan engelska som går på fritids. Då berättar han att han startat en språk klubb:

Faktiskt jag Stina, Maryam är i en klubb. Stina kommer ifrån Spanien hon skriver som hej o sånt på svenska o sen spanska o sen skriver hon såhär på spanska.. Maryam är persiska.. Fia sade kanske, så kanske vi lär oss kinesiska. (Pojke 9år)

Sedan säger han till sin kamrat att han också kan få vara med i språk klubben om han vill. Citatet visar hur barnen själva tar tillvara på möjligheter så som att lära sig nya språk. Genom att alla som talar ett annat språk än svenska får delta i språk klubben kan barnen lära sig nya ord på fyra olika språk. Pojken beskriver också hur de gör när de lär sig, att de skriver ner ett ord på sitt eget språk. På det viset kan alla i klubben lära sig ett ord flera olika språk både skriftligt och muntligt.

Diskussion

Här kommer jag att analysera och diskutera de svar som jag redovisat ovan i resultatet och jämföra dem med tidigare studier. Resultatet visar vilka föreställningar barnen har om sitt lärande på fritidshemmet.

Barnen berättade ovan om vad de lärt sig på fritidshemmet. Jag antar att det är fritidspedagogerna som lärt dem handarbete, en del lekar samt aktiviteter som är planerade. Det finns också ett sorts lärande som kommer ifrån barnen själva och som avviker från de tidigare studierna om informellt lärande. En pojke berättade att han lär sig bättre fotboll varje dag. Han lär sig fotboll av kompisar eller ser någon fint på youtube när det är speldata. Sedan lär han sina kamrater finterna. Det här var ett svar som stack ut i mina intervjuer. Att på egen hand fånga upp något på internet för att sedan praktisera det är ju väldigt påhittigt! Det är något jag inte kunde hitta i de tidigare studierna.

Några av barnen sade att de hade pysselklubbar där de lär varandra att måla och rita. Barnen bildar egna klubbar, speciellt pysselklubbar verkar populärt. Barnen bildar klubbarna med de kamrater de umgås med. En pojke sade att han ska starta viktningssklubben, men han tyckte att de inte kommer igång för att de måste vara utomhus hela tiden. Dessutom får inte barnen ta med sig papper ut. Det verkar inte som att pedagogerna sett att de sker ett lärande här som hindras på grund av de regler som finns om att inte ta ut skrivmaterial. En annan klubb som pojken tog upp i intervjun är språk klubben. Han har frågat tre kamrater som talar ett annat språk om de vill delta i hans klubb så att de kan lära varandra olika ord på de olika språken. Pojken lät lite bekymrad när han berättade om klubben, det var ju det med att de vistas mycket utomhus och inte får ta ut pennor och papper för pedagogerna. Här finns det ett lärande av olika språk som ett barn själv tar tag i, men åter igen tillåter inte pedagogerna att papper och pennor tas ut.

Ett av de mest framträdande dragen handlar om att pyssla, måla, rita och att vika figurer. Barnen berättade i intervjuerna att de viker rävar elefanter loppor och fåglar. Edefall och Mattsson (2009, s. 19) skriver om ett barn som lär de andra barnen att vika ett speciellt flygplan. Det verkar som att barnen tycker om att vika olika figurer på fritidshemmet.

Ett av barnen i min undersökning berättade att hon lärt sig att rita genom att imitera. Om kamraten ritat något fint, så gör hon likadant. I Johansson och Linds (2010, s.17) studie hade barnen också svarat att de lär av varandra när de pysslar och målar på fritidshemmet. Det här är ett bra exempel på det jag skrev om i inledningen om informellt lärande. Att lärande i fritidshemmet ofta sker genom observation och imitation av det andra gör (Johansson, 2011).

I undersökningarna kunde jag finna ytterligare några likheter med min undersökning om vad barnen berättar om att de ägnar sig åt på fritidshemmet. Det är exempelvis att de vistas utomhus och leker, och att de spelar spel. I Johansson och Linds (2010, s.17) studie berättar barnen också att de spelar spel på fritidshemmet. Bardon (2008, s. 30-35) skriver om ett barn som berättat om att det lärt sig varför det är nyttigt att vara utomhus. Ett av de barn jag intervjuade nämnde flera gånger att hon föredrar att vara utomhus och leka. Speciellt om det var fint väder, påpekade hon flera gånger.

Barnen i min studie uppfattade speldata, fotboll, basket, gymnasalen och schack som styrda aktiviteter. Ett av barnen nämnde att de gått till parker förut också, men det gör de inte längre. Jag förstod barnen i intervjuerna som att de spelar fotboll eller basket i gymnasalen en gång i veckan, men att den byggs om och därför har inte barnen kunnat vara där på några veckor vilket de verkade tycka var tråkigt. I Johansson och Linds (2010, s.15) studie framkom det också att barnen har vistelse i gymnasalen en gång i veckan och att de går till skogen.

Speldata och schack vara annorlunda aktiviteter som förekommer på skolan där jag genomförde intervjuerna. Speldata är en planerad aktivitet som det talades om i alla intervjuerna och som verkar uppskattas hos barnen. De aktiviteter som är styrda och leds av pedagogerna kompletterar den fria tiden där barnen får välja vad de vill göra. I min studie uppfattade jag det som att barnen skulle vilja ha fler styrda aktiviteter som exempelvis att gå till parker och att få vistas i gymnasalen. Men en annan sak som kom fram i studien var att barnen tog egna initiativ till att lära sig genom exempelvis lekar och pyssel.

Min studie visade att barnen upplever att de lärt sig virka, göra bläckfiskar, boll av tråd, schack och olika lekar. Barnen berättade att de lärt sig lekarna av lärarna och av

varandra. I en av de tidigare studier (Johansson & Lind, 2010, s.15) som gjorts säger barnen att de hittar på egna lekar och att det kan vara sådant som de upplevt under skoltiden. I min studie visar det att barnen även kan bearbeta annat än det som sker i skolan som exempelvis då de leker frisör. I alla de tidigare undersökningarna har barnen berättat att de syr och pysslar. Handarbete av olika slag verkar förekomma i stor utsträckning de fritidshem där undersökningarna gjorts.

Resultatet om barnen anser att det är någon skillnad på det de lär sig på fritidshemmet och i skolan liknar de svar som framkommit i de andra undersökningarna. Barnen svarade att de tycker att de lär sig mycket mer i skolan och så räknade de upp de skolämnena som de har på schemat som exempelvis svenska, no och matematik. Johansson och Lind (2010, s. 17) och Edefall och Mattsson (2009, s. 20-21) fick liknande svar i sina intervjuer med barnen. De berättade att de tycker att de lär sig mer i skolan och säger att de ser det lärandet som viktigare i jämförelse med det lärande som finns i fritidshemmet. Ett av barnen som jag intervjuade påpekade att det är bra med fritidshemmet för att de får göra vad de vill där. Hon förklarade att i skolan är det speciella saker som måste göras, om det inte blir gjort får man läxa att göra hemma. I de tidigare intervjuerna beskrev barnen också att lärandet i fritidshemmet är friare än det lärande som sker i skolan. Någon nämnde att tiden måste passas i skolan men det behövs inte på fritidshemmet. Barnen verkar uppleva större krav på att passa tider, lära sig och att prestera uppgifter de får i skolan. På fritidshemmet får de välja vad de vill göra i större utsträckning än i skolan. I texten ”Att finna en fritidshemmets didaktik” som presenterades vid Nordisk ämnesdidaktisk konferens skriver Pihlgren (2011) att skola och fritidshem kan ses som varandras motpoler. Skolan står för arbete och plikt, medan fritidshemmet står för fritid och frihet från skola.

Jag valde att använda mig av intervjuer som grund för min studie om barns föreställningar om lärande i fritidshemmet. Trots att det inte blev så många barn som ställde upp på att bli intervjuade som jag hoppats på så tyckte jag att jag fick en bra bild av deras syn på lärande i fritidsverksamheten. Av de tolv missivbrev jag skickade ut fick jag först tillbaka två svar. Efter att ha gjort den första intervjun ringde jag därför till några föräldrar och fick ytterligare fyra svar vilket var bra. När jag kom till skolan för att intervjua barnen såg de trötta och hungriga ut direkt efter skoldagens slut. Vid det första intervjutillfället hade barnen haft svenska innan de slutade för dagen. Jag väntade

med att intervjua tills efter mellanmålet. Vid det andra intervjutillfället hade barnen haft gymnastik, de var högljudda och sprang runt och såg ut att vara uppe i varv. Sedan var det mellanmål. Efter mellanmålet började jag att intervjua. När jag sedan intervjuade dem noterade jag att de hade lite svårt att sitta stilla och verkade fnissiga och spralliga, förmodligen efter gymnastiken. Det blev bättre med intervjuens gång.

Slutsats

Det resultat som kom fram i min studie liknar de tidigare resultaten som redovisats i bakgrunden. Särskilt lika är det som barnen berättar om skillnader i lärande i skolan och på fritidshemmet. Att barnen upplever att de lär sig mer i skolan och att de ser fritidshemmet som en friare verksamhet. Något som skiljer sig mellan min studie och de tidigare studier som gjorts är det lärande som sker utifrån egna intressen och kreativitet genom att starta klubbar av olika slag. Det här visar också att det finns ett värde i att barnen får just denna egna tid för det informella lärandet på fritidshemmet eftersom det utifrån det tycks komma en slags kreativitet. Att skapa egna klubbar som pysselklubben och viktningklubben är bra exempel på det. Men studien visar att det finns hinder också som gör att inte barnen ska kan driva sina klubbar. Ett problem som tas upp av barnen själva är att de måste vara utomhus, och det gör att de inte kommer igång. Ett annat problem är att det finns regler om att man inte får ta med sig papper utomhus och det gör att inte barnen kan ägna sig åt sina klubbar.

Jag valde att utgå ifrån ett intentionellt perspektiv. Men med det perspektivet hoppas jag även kunna fånga vad barnen själva anser viktigt och på så sätt fånga upp vad de för med sig in i fritidsverksamheten.

Sammanfattning

Syftet med studien är att ta reda på vilka föreställningar barn har om lärande på fritidshemmet. I bakgrunden har jag sammanfattat tre tidigare undersökningar om lärande på fritidshem. Metoden som jag använt för undersökningen för att samla in information är genom intervjuer. Jag genomförde tre intervjuer med sex barn och ställde ostrukturerade frågor. Frågorna som ställdes handlade bland annat om vad barnen gör på fritidshemmet och vad de anser att de lär sig där. Resultatet jämfördes sedan med resultaten i tidigare undersökningar som genomförts.

Bilaga 1

Till föräldrar med barn i Fritidsverksamheten

Hej! Jag läser lärarprogrammet med inriktning mot fritidshem på Södertörns Högskola. Jag går nu sista terminen och ska skriva mitt examensarbete. Syftet med arbetet är att undersöka hur barnen ser på lärandet inom fritidsverksamheten. För att få svar på mina frågeställningar vill jag intervjua barn inom fritidsverksamheten. Genom detta brev vill jag be er om tillåtelse att ert/ditt barn får medverka i min undersökning. Jag kommer att börja genomföra dessa intervjuer inom ert/ditt barns verksamhet under v 43 på tisdag. Intervjuerna kommer att spelas in. Jag följer vetenskapsrådets rekommendationer där det framgår att det är frivilligt att medverka samt att allt material kommer att behandlas konfidentiellt. Inga namn på barn eller skola/kommun kommer att beskrivas.

Jag behöver därför ert/ditt medgivande för att kunna påbörja min undersökning. Var vänlig och fyll i nedanstående svarstalong och lämna till klassläraren så snart som möjligt.

Tack för er medverkan!

Med vänliga hälsningar.

Linnea Hedman

E-post: xxxxxxxxxxxxxxxxx

Handledare: Liza Haglund

E-post: xxxxxxxxxxxxxxx

.....

FÖRÄLDRA MEDGIVANDE

JA, jag/vi tillåter att mitt/vårt barn blir intervjuat av lärarstudenter.

NEJ, jag/vi tillåter INTE att mitt/vårt barn blir intervjuat av lärarstudenter.

.....
(Barnets namn)

..... Tel:.....
(Målsmans underskrift)

.....
Datum

Bilaga 2

Intervjufrågor

1. Vad gör ni på fritids?
2. Finns det planerade aktiviteter på fritids?
3. Berätta om ni tycker att ni lär er något på fritids?
4. Vad i så fall?
5. Lär ni er något av era kamrater på fritids?
6. Vad i så fall?
7. Berätta om ni lärt era kamrater något på fritids?
8. Är det någon skillnad på det ni lär er på fritids och under lektionerna i skolan?

Referenser

Bardon, Ingrid (2008). *"På fritids tänker man inte på att man lär sig saker"* Lärande på fritidshem. (D-uppsats i pedagogik). Högskolan för lärande och kommunikation.

Jönköping.

Doveborg, Elisabet och Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Att förstå barns tankar. Metodik för barnintervjuer*. Stockholm. Liber.

Edefall, Maria och Mattsson, Anna-Carin (2009). *"På fritids lär man sig typ ingenting, man bara leker"*. En studie om elevers syn på lärande i fritidshem. Luleå Tekniska Universitet.

Johansson, Gunilla och Lind, Charlotta (2010). *"På fritids leker man mest man tänker inte på att man lär sig saker"*. Institutionen för pedagogik. Borås.

Johansson, Inge (2011). *Fritidshemspedagogik. Idé- ideal- realitet*. Stockholm. Liber.

Patel, Runa och Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Pettersson, K. (2004) *Samspel mellan intuitiva idéer och formella bevis- en fallstudie av universitetsstudenters arbete med en analysuppgift*. Göteborg 2004.

Pihlgren, Ann (2011) . *Att finna en fritidshemmets didaktik*. [elektronisk].

<http://www.kunskapskallan.com/wp-content/uploads/2011/05/Att-finna-en-fritidshemmets-didaktik-artikel.pdf>. Hämtat 27 november 2011.

SFS (2003:460). *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. [elektronisk].

<http://www.codex.uu.se/manniska5.shtml>. Hämtat 17 december 2011.

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.